

Uniwersytet Łódzki
Instytut Anglistyki
Zakład Pragmatyki,
Kierownik

prof. dr hab. Piotr Cap
ul. Pomorska 171/173
90-236 Łódź, Polska
Tel./Fax: #48 42 665 52 20

University of Łódź
Institute of English
Department of
Pragmatics, Head
Prof. Piotr Cap, Ph.D.
ul. Pomorska 171/173
90-236 Łódź, Poland
Tel./Fax: #48 42 665 52 20

e-mail: piotr.cap@uni.lodz.pl
<https://www.uni.lodz.pl/pracownicy/piotr-cap>

Łódź, dn. 9 sierpnia 2023 r.

Recenzja rozprawy doktorskiej Pana mgr. Wojciecha Błachnio p.t.
Humorous Discourse. A Cognitive Linguistic Analysis of Comic Strips and
Stand-up Comedy

Przedłożona do recenzji rozprawa doktorska poświęcona jest zjawisku dyskursu humorystycznego i jego analizie na przykładzie komiksów oraz komedii typu stand-up – tych ostatnich określanych także jako monologi komediowe, występy stand-upowe, bądź po prostu stand-upy. Tematyka rozprawy wpisuje się tym samym w niezwykle dynamicznie rozwijającą się dziedzinę studiów nad humorem, której popularność ilustruje najlepiej ogromna wręcz liczba publikacji w międzynarodowym obiegu wydawniczym. Są wśród nich zarówno liczne artykuły, jak i wydawnictwa o charakterze przeglądowo-encyklopedycznym (por. *The Palgrave Handbook of Humour Research*, *The Routledge Handbook of Language and Humor*), czasopisma specjalistyczne (por. *Humor – International Journal of Humor Research*, *European Journal of Humour Research*) oraz monografie redagowane (np. *The Pragmatics of Humour across Discourse Domains*, współredagowana dla oficyny John Benjamins przez znaną polską badaczkę humoru prof. Martę Dynel). Wszystkie te prace analizują

nie tylko zjawisko humoru jako takie (tj. mechanizm powstawania humoru w kontekście uwarunkowań biologicznych, psychologicznych, społecznych, kulturowych, itp.), ale również (może nawet przede wszystkim) konkretne przypadki występowania humoru w różnych typach dyskursów. Tempo rozwoju badań nad humorem i jego użyciem w języku nakłada na Autora ocenianej rozprawy znaczny багаż odpowiedzialności. Wymaga od niego zarówno dużej erudycji naukowej, jak i zdolności poszukiwania nowych szlaków badawczych, które mogłyby docelowo sprzyjać dalszemu rozwojowi eksplorowanej dziedziny. Uprzedzając sądy wyrażone w dalszej części rozprawy, pragnę stwierdzić, że Autor wyszedł z postawionych sobie ambitnych zadań w pełni obronną ręką.

Zgodnie ze swoim tytułem, rozprawa stanowi studium o charakterze teoretyczno-opisowym, przy czym rozważania teoretyczne podjęte w pracy mają także określoną wartość metodologiczną, ponieważ legitymizują aparat pojęciowy zastosowany w badaniu wybranych dyskursów. Rozprawa składa się z pięciu rozdziałów zasadniczych, z których pierwsze trzy adresują zjawisko humoru z teoretycznej perspektywy a. lingwistyki kognitywnej, b. pragmatyki języka oraz c. multimodalnych studiów nad dyskursem, zaś kolejne dwa proponują opartą o w/w podejścia analizę humoru w dyskursie komiksów oraz występów stand-upowych. Praca zawiera również standardowy wstęp, krótkie podsumowanie wraz z sugestiami co do kontynuacji badań, a także bibliografię obejmującą źródła tradycyjne oraz cyfrowe. W sumie liczy 212 stron. Taka objętość rozprawy w zupełności wystarcza do zrealizowania celów nakreślonych przez Autora. Należy zaznaczyć, że Autorowi udało się uniknąć często występującego w pracach na stopień naukowy doktora przeładowania wyводу zbędnymi z perspektywy celów rozprawy informacjami, zwłaszcza o charakterze teoretycznym. Właściwie wszystkie wątki podjęte w rozdziałach 1-3, mają zastosowanie w analizie dyskursu przeprowadzonej w rozdziałach 4-5. W rezultacie struktura pracy jest przejrzysta, a wywód przyjazny dla czytelnika, pomimo głębi rozważań prowadzonych przez Autora.

Odnosząc się bezpośrednio do teoretycznej części rozprawy, należy przede wszystkim podkreślić ogólną spójność wyvodu opisującego kolejne modele i pojęcia z

zakresu lingwistyki kognitywnej (np. model *integracji pojęciowej*, teoria *(bieżącej) przestrzeni dyskursu*), pragmatyki (np. teoria *implikatury konwersacyjnej* Grice'a, teoria *relewancji*) oraz studiów multimodalnych (np. modele wykorzystujące optykę semiotyki społecznej). Intryguje nieco fakt umieszczenia opisu najbardziej istotnych wątków teoretycznych dot. samego zjawiska humoru (*semantyczna teoria skryptów*, *ogólna teoria humoru werbalnego*) głównie w rozdziale „pragmatycznym”, co jednak Autor wydaje się uzasadniać stwierdzeniami ‘Not much attention has been devoted to humour in the general framework of cognitive linguistics’ oraz ‘humour has been one of the key themes of pragmatic studies of language’ (str. 35). Generalnie, w rozdziałach 1-3 Autorowi udało się zidentyfikować wszystkie najistotniejsze cechy holistycznego podejścia do komunikacji w kognitywistyce, pragmatyce i badaniach multimodalnych, co pozwoliło nie tylko zbudować koherentny aparat opisu, lecz także wskazać pojęcia, w przypadku których analiza empiryczna humoru w dyskursie pogłębia wgląd o charakterze teoretycznym. Na przykład w rozdziale pierwszym Autor wykazuje nie tylko użyteczność modelu bieżącej przestrzeni dyskursu i zdarzeń mownych dla przeprowadzenia opisowego studium humoru, lecz także potencjał objaśniający, jaki to studium niesie w kontekście pełniejszego zrozumienia zastosowanych narzędzi konceptualnych. Ze szczególnym uznaniem przyjmuję tu propozycję pojęciową *humorous usage event (HUE)*, która trafia w sedno mechanizmu interakcji pomiędzy przeszłym i bieżącym zdarzeniem mownym. Podobnie wysoko oceniam, w rozdziale drugim, sprofilowanie na rzecz *HUE* głównych pojęć i narzędzi analitycznych *semantycznej teorii skryptów* oraz *modelu humoru werbalnego*.

W odniesieniu do opisowej części rozprawy, chciałbym podkreślić trafność wyboru analizowanych przez Autora danych dyskursywnych, których zróżnicowanie pozwala ocenić moc objaśniającą wykorzystanych pojęć i modeli. Jak słusznie zauważa Autor na str. 102, współczesne studia nad humorem nie mogą się obyć bez przykładów dyskursów o różnym statusie produkcji i odbioru, a także o różnych proporcjach wkładu leksykalnego i wizualnego. Nie mogą się także obyć bez zintegrowanego aparatu badawczego, który w sposób systematyczny i powtarzalny wskazuje na centralne cechy dyskursów humorystycznych, takie jak konflikt na linii doświadczenie

– nowe zdarzenie mowne, czy też dynamika i swoista nieprzewidywalność nowego zdarzenia humorystycznego. Spośród wielu dowodów na powyższe tezy, które można znaleźć w analizach Autora przytoczonych w rozdziałach 4-5, szczególnie wyróżniam dowód w postaci opisu *humorous usage event* wygenerowanego z pozornej nieprzystawalności biblijnej historii arki Noego oraz wersji tejże historii przekazanej przez stand-upera w formie opowiadania dla dzieci. Wywód Autora ilustruje w tym przypadku właściwie wszystkie tezy rozprawy – począwszy od kompatybilności podejść teoretycznych, a skończywszy na opisie wszystkich cech humorystycznego zdarzenia mownego, które przyjęty aparat teoretyczny jest w stanie zidentyfikować. Jest on też niezwykle wciągający dla czytelnika, co pośrednio zachęca do dalszych studiów nad zjawiskiem humoru w dyskursie. W tym kontekście brakuje mi nieco większej zachęty ze strony Autora do podejmowania studiów interkulturowych, do których zbudowany przez Niego aparat wydaje się znakomicie pasować. Bardzo ciekawą kwestią byłoby na przykład przyjrzenie się różnym profilom doświadczeniowym mającym odbicie w przeszłych zdarzeniach dyskursywnych i ich wpływowi na mechanizm powstawania humorystycznego zdarzenia mownego w bieżącej przestrzeni dyskursu.

Przedłożona do oceny praca stanowi bez wątpienia opracowanie ambitne, rzetelne, kompetentne, aktualne oraz – co jest nie mniej istotne – bardzo ciekawe w lekturze. **W podsumowaniu stwierdzam więc z pełnym przekonaniem, że rozprawa Pana mgr. Wojciecha Błachnio spełnia wszystkie wymagania określone w art. 13 ust. 1 Ustawy z dnia 14.03.2003 o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017 r. poz. 1789) i tym samym wnoszę o dopuszczenie jej Autora do dalszych etapów przewodu doktorskiego. Jednocześnie stawiam wniosek o wyróżnienie rozprawy.**

prof. dr hab. Piotr Cap